

GESTIUNEA RISCULUI DE FALIMENT AL SOCIETĂȚILOR BANCARE PRIN „FONDUL DE GARANTARE A DEPOZITELOR ÎN SISTEMUL BANCAR”

LECT. UNIV. DR. ADELA SOCOL

Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, Str. Nicolae Iorga, Nr. 11-13, Cod poștal 510009, Loc. Alba Iulia, Jud. Alba

E-mail: adelasocol@yahoo.com

Abstract: The work deals with the insolvency risk management in the banking societies through the „Guarantee fund for deposits in the banking system”. Beginning with July the 1th 2004 the guarantor depositors are both natural and legal persons, including the entities without legal personality, and since January the 1th 2005 the limit per guarantor depositor has been equivalent in lei with 10000 euro. The study presents the actual mechanisms and the future challenges of the „Guarantee fund for deposits in the banking system”.

Riscurile sunt definite ca pierderi asociate unor evoluții adverse a rezultatelor. Gestiunea riscurilor nu este altceva decât ansamblul instrumentelor, tehnicilor și dispozitivelor organizatorice necesare băncilor pentru a reuși¹.

Chiar dacă vizează un orizont de timp viitor în funcționarea băncilor, riscurile bancare pot fi gestionate, în aceasta constând ineditul demersurilor de administrare a riscurilor. **Importanța gestiunii riscului** ca activitate, constă în posibilitatea de a prognoza într-o anumită măsură producerea evenimentului de risc și de a lua la timp deciziile necesare în vederea reducerii riscului unor eventuale consecințe nefavorabile.

Experiența acumulată în domeniu dovedește că, de regulă, băncile își asumă doar acele tipuri de riscuri susceptibile de a afecta elementele bilanțului său. Cu toate acestea, nici aceste riscuri nu sunt în totalitate suportate de către bănci. Orice bancă va încerca, fie să elimine sau cel puțin să diminueze riscurile la care este supusă, prin recurgerea la modalități specifice de protecție împotriva riscului, fie prin transferul riscurilor asupra partenerilor de afaceri².

Falimentul unei societăți bancare reprezintă o situație de criză majoră, cu repercursiuni asupra deponenților băncilor. Scenariile în condiții de criză au fost luate în considerare de către Statul român și Banca Națională a României.

Gestiunea riscului de faliment al societăților bancare, ca risc semnificativ bancar, este o prioritate pentru întregul sistem bancar românesc.

În România, în scopul garantării rambursării depozitelor constituite de persoanele fizice și juridice la bănci, s-a înființat³ în anul 1996 **Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar**, persoană juridică de drept public, al cărei scop este:

¹ Dedu V., *Gestiune și audit bancar*, Editura pentru Științe Naționale, București, 2001, p. 72.

² Trencă I., *Managementul riscurilor bancare – un sistem*, Sesiune de Comunicări Științifice cu participare Internațională „Lumea financiară – trecut și perspective”, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2004, p. 439.

³ În baza Ordonanței Guvernului nr. 39/1996 privind înființarea și funcționarea Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 141/2002. În anul 2004 acest act normativ a fost modificat prin Legea nr. 178/2004, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 489/2004.

- a) garantarea depozitelor constituite la instituțiile de credit autorizate în condițiile legii și efectuarea plăților sub forma compensațiilor către persoane fizice, persoane juridice ori entități fără personalitate juridică, în anumite limite;
- b) desfășurarea activității, în cazul desemnării sale ca administrator special ori ca lichidator al instituțiilor de credit, în condiții stabilite de lege.

Chiar dacă denumirea Fondului se referă la garantarea depozitelor bancare, termenul *depozit* nu trebuie perceput în sensul strict al cuvântului. De fapt, în situația de față, depozitul desemnează orice sold creditor, inclusiv dobânda datorată, aflate într-un cont bancar de orice tip, inclusiv cont comun, ori din situații tranzitorii provenind din operațiuni bancare și pe care o instituție de credit îl datorează titularului de cont, în conformitate cu condițiile legale și contractuale aplicabile, precum și orice datorie a instituției de credit evidențiată printr-un certificat emis de aceasta, cu excepția obligațiunilor cumpărate de organismele de plasament colectiv.

În cazul în care pentru o instituție de credit s-a deschis procedura falimentului, Fondul plătește depozitele garantate în moneda națională - leu, sub forma compensațiilor, în limita plafonului de garantare, către deponenții garantați, indiferent de moneda de constituire a depozitului ori de numărul depozitelor.

Începând cu data de 1 iulie 2004, deponenții garantați sunt atât persoanele fizice, cât și persoanele juridice, inclusiv entitățile fără personalitate juridică.

Plafonul per deponent garantat este: a) începând cu 1 iulie 2004, echivalentul în lei a 6.000 euro; b) începând cu 1 ianuarie 2005, echivalentul în lei a 10.000 euro; c) începând cu 1 ianuarie 2006, echivalentul în lei a 15.000 euro; d) începând cu 1 ianuarie 2007, echivalentul în lei a 20.000 euro.

Echivalentul în lei al plafonului de garantare și al depozitelor în valută se calculează la data indisponibilizării depozitelor, respectiv la data deschiderii procedurii falimentului, prin utilizarea cursurilor de schimb valutar pentru valutele respective, cursuri comunicate de Banca Națională a României pentru acea dată.

Se pare că acest plafon per deponent are valori semnificative pentru deponenții din state candidate la intrarea în Uniunea Europeană. Din acest motiv, o parte din țările incluse în „primul val” de aderare la EU (Estonia, Ungaria și Lituania) au obținut prin negociere o *perioadă de tranziție* de câțiva ani pentru armonizarea prevederii asupra limitei de garantare (până la 31 dec. 2007 pentru Estonia și Ungaria și 31 dec. 2009 pentru Lituania)⁴.

În conformitate cu Directiva nr. 94/19/CE privind schemele de garantare a depozitelor bancare, statele membre ale Uniunii Europene oferă un nivel al depozitelor garantate de 20.000 euro per deponent.

Toate instituțiile de credit autorizate să primească depozite de la public în România, inclusiv sucursalele acestora cu sediul în străinătate, sunt obligate să participe la constituirea resurselor financiare ale Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar. Dacă o instituție de credit nu se conformează obligațiilor care îi revin în calitate de participant la Fond, acesta va notifica Banca Națională a României, în vederea luării tuturor măsurilor necesare, inclusiv *limitarea dreptului instituției de credit de a atrage depozite de la public și retragerea autorizației de funcționare.*

Depozitul garantat este acel depozit a cărui restituire este garantată până la concurența plafonului de garantare. Dar nu toate depozitele bancare sunt garantate. ***Următoarele depozite ale unei societăți bancare nu sunt garantate*** de către Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar:

Depozite plasate de către persoanele aflate în relații speciale cu instituția de credit în faliment, respectiv: administratorii, inclusiv conducătorii, directorii, cenzorii, auditorii independenți, acționarii semnificativi, deponenții cu statut similar în cadrul altor societăți din același grup, familiile persoanelor fizice de mai sus - soții, precum și rudele și afinii de gradul

⁴ Iacob A., *Altă pălărie pentru Fondul de garantare a depozitelor*, articol în revista Piața Financiară, nr. 3, 2003, p. 33.

întâi, persoanele terțe care acționează în numele deponenților menționați, precum și societățile din același grup.

Depozite ale persoanelor fizice și juridice, inclusiv entități fără personalitate juridică care au obținut, pe bază individuală, rate de dobândă și concesiile financiare care au contribuit la agravarea situației financiare a instituției de credit.

Depozite ale instituțiilor de credit, inclusiv cele provenind din fondurile proprii ale acestora.

Depozite ale instituțiilor financiare.

Depozite ale societăților de asigurare-reasigurare, inclusiv intermediarii în asigurări.

Depozite ale organismelor de plasament colectiv, precum fonduri mutuale, societăți de investiții.

Depozite ale fondurilor de pensii.

Depozite ale autorităților publice centrale și locale.

Depozite ale regiilor autonome, companiilor naționale, societăților naționale, societăților comerciale, altele decât microîntreprinderile, întreprinderile mici și mijlocii.

Depozite nenominative.

Depozite colaterale, reprezentând garanții constituite pentru operațiunile care au fost desfășurate de deponent cu instituția de credit declarată în stare de faliment.

Datorii de natură obligatară, precum și obligații care izvorăsc din acceptate proprii și bilete la ordin emise de instituția de credit.

Depozite rezultate din tranzacții pentru care au fost pronunțate hotărâri judecătorești definitive de condamnare pentru infracțiunea de spălare de bani.

Dar cum contribuie băncile la Fondul de garantare a depozitelor? Este necesară distincția între o contribuție inițială, una curentă anuală și una excepțională la sursele fondurilor.

Cuantumul **contribuției inițiale** ce trebuie plătită de către instituțiile de credit este:

- a) băncile, persoane juridice române, plătesc o contribuție inițială echivalentă cu 1% din capitalul social subscris și vărsat, prevăzut în actul constitutiv;
- b) sucursalele băncilor, persoane juridice străine, autorizate să funcționeze în România, plătesc o contribuție inițială echivalentă cu 1% din capitalul de dotare prevăzut în documentele de autorizare;
- c) casele centrale ale cooperativelor de credit plătesc o contribuție inițială de 1% din capitalul agregat vărsat al rețelei;
- d) celelalte instituții de credit plătesc o contribuție inițială echivalentă cu 1% din capitalul social subscris și vărsat, prevăzut în actul constitutiv.

Contribuția anuală curentă reprezintă cote din baza de calcul a contribuției stabilite pentru anul precedent anului de plată, după cum urmează: 0,5% în anul 2005; 0,4% în anul 2006; 0,3% începând cu anul 2007.

Contribuția excepțională reprezintă contribuția anuală majorată ce trebuie plătită de o instituție de credit dacă s-a angajat în politici riscante și nesănătoase: 1,0% în anul 2005; 0,8% în anul 2006; 0,6% începând cu anul 2007.

În situația în care Fondul a acumulat un nivel de resurse care depășește 10% din totalul depozitelor garantate aflate în sistemul bancar la acea dată, Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României poate decide suspendarea plății contribuțiilor anuale.

Fondul poate să deschidă conturi, după caz, la instituții de credit și instituții financiare din țară și din străinătate. Resursele financiare disponibile, pot fi investite de Fond în:

- a) titluri de stat, titluri garantate de stat și titluri de valoare emise de Banca Națională a României;
- b) depozite la termen la instituții de credit, depozite ce nu pot depăși 25% din volumul resurselor disponibile. Selectarea instituțiilor de credit pentru depozitele la termen se va face urmărindu-se minimizarea riscului plasamentelor respective potrivit normelor stabilite de Banca Națională a României. Expunerea Fondului pentru fiecare instituție de credit nu poate depăși 10% din volumul resurselor disponibile;

- c) titluri de stat emise de statele membre ale Uniunii Europene, titluri emise de băncile centrale ale acestora și titluri emise de Trezoreria Statelor Unite ale Americii, investiții care pot fi efectuate începând cu data aderării României la Uniunea Europeană.

Profitul Fondului, obținut ca diferență între veniturile Fondului din investirea resurselor financiare disponibile și cheltuielile acestuia, este neimpozabil și este repartizat pentru constituirea unui fond anual de participare la profit, în limita unei cote de până la 1% din profit, cu aprobarea Consiliului de administrație al Fondului, iar diferența va fi utilizată în totalitate pentru reîntregirea resurselor Fondului destinate plății depozitelor garantate.

Fondul va efectua plata compensațiilor pentru depozitele garantate, atunci când acestea devin indisponibile. Depozitele sunt considerate indisponibile de la data deschiderii procedurii falimentului instituției de credit. În termen de 30 de zile de la data desemnării de către instanță a lichidatorului, altul decât Fondul, acesta transmite Fondului lista cuprinzând persoanele fizice și persoanele juridice, conform legii, care au constituit depozite garantate, suma totală a depozitelor garantate ale fiecărui deponent și a obligațiilor acestuia față de instituția de credit, în conformitate cu necesitățile și solicitările Fondului.

Fondul este obligat să publice la sediul tuturor unităților teritoriale ale instituțiilor de credit pentru care s-a deschis procedura falimentului, pe site-ul Fondului și în cel puțin două ziare de circulație națională atât informații privind indisponibilitatea depozitelor, cât și informații privind plata compensațiilor, perioada în cursul căreia va avea loc plata compensațiilor, instituțiile de credit, inclusiv unitățile teritoriale ale acestora, care vor fi mandatate să efectueze plata. De asemenea, vor fi făcute publice, respectiv vor fi comunicate deponenților, la cerere, informații despre documentele și condițiile ce trebuie îndeplinite, precum și formalitățile de urmat pentru obținerea compensației.

Fondul stabilește pentru fiecare deponent compensația, respectiv lista de plată a compensațiilor, ce va fi transmisă instituției/instituțiilor de credit mandatate să efectueze plățile către deponenții garantați. Plata compensațiilor către deponenții garantați se va efectua în termen de cel mult două luni de la data primirii de la lichidator a listei cu persoanele fizice și juridice care au constituit depozite garantate, dar nu mai mult de 3 luni de la data indisponibilizării depozitelor. Compensațiile plătite sunt exceptate de orice plăți, precum comisioane, taxe ori impozite. În situații excepționale și în cazuri speciale, Fondul poate solicita Băncii Naționale a României o prelungire a termenului de plată. Nici o astfel de prelungire nu poate depăși 3 luni. Banca Națională a României poate, la cererea Fondului, să acorde cel mult două prelungiri. Prelungirile de termene de plată nu vor putea fi invocate de Fond pentru a refuza beneficiul garanției unui deponent care nu a fost în măsură să își valorifice dreptul său la plata unei compensații în termenele de mai sus. Fondul va putea plăti compensațiile și după expirarea termenelor de mai sus, dar nu mai târziu de 3 ani de la începerea plății compensațiilor.

Dacă un deponent sau orice persoană îndreptățită ori interesată de suma aflată într-un cont se află în cercetare penală în legătură cu o infracțiune decurgând din sau având legătură cu spălarea banilor, Fondul poate suspenda orice plată, la solicitarea organelor abilitate legal, până la pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive.

Fondul se subrogă în drepturile deponenților pentru o sumă egală cu suma garantată. În acest scop Fondul înregistrează, potrivit art. 88 alin. (2) din Legea nr. 64/1995 privind procedura reorganizării judiciare și a falimentului, republicată, în **Registrul grefei tribunalului**, suma depozitelor pe care urmează a le plăti deponenților, rezultată din situația întocmită de lichidatorul băncii.

Pentru realizarea obiectivelor procedurii de lichidare, Fondul poate angaja prin contract persoane fizice, firme sau instituții specializate în activitatea de lichidare ori consultantță în acest domeniu. Desemnarea instituției sau firmei se va face prin licitație publică. În cazul persoanelor fizice, plata contravalorii prestațiilor se va stabili prin negociere, sub forma unei sume forfetare ori a unor procente din valoarea recuperată, procente ce pot fi diferențiate în funcție de condițiile stabilite de Fond pentru prestațiile respective. Fondul și Banca Națională a României,

după caz, sunt împuternicite să emită reglementările necesare pentru a pune în aplicare și a impune respectarea prevederilor legislației referitoare la activitatea Fondului.

Bibliografie:

1. Dedu V., „Gestiune și audit bancar”, Editura pentru Științe Naționale, București, 2001, p. 72.
2. Iacob A., „Altă pălărie pentru Fondul de garantare a depozitelor”, articol în revista Piața Financiară, nr. 3, 2003, p. 33.
3. Trencă I., „Managementul riscurilor bancare – un sistem”, Sesiune de Comunicări Științifice cu participare Internațională „Lumea financiară – trecut și perspective”, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2004, p. 439.
4. Legea nr. 58/1998 privind activitatea bancară, publicată în Monitorul Of. al României nr.121/1998.
5. Ordonanța Guvernului nr. 39/1996 privind înființarea și funcționarea Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 141/2002, modificată și completată prin Legea nr. 178/2004, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 489/2004.